

Re-paying "gezel hager" – theft from a convert

1. Bamidbar 5:6-8

(ו) דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לְמַעַל מֵעַל בְּדַ' וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא: (ז) וְהִתְוַדוּ אֶת חַטֹּאתֵם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהֵשִׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְחִמֵּישְׁתּוּ יֶסֶף עָלָיו וְנָתַן לְאֲשֶׁר אָשָׁם לוֹ: (ח) וְאִם אִין לְאִישׁ גֹּזֵל לְהֵשִׁיב הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשָׁם הַמוֹשֵׁב לַד' לִפְהֶן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו:

2. Talmud, Bava Kama 109a

"ואם אין לאיש גזול להשיב האשם" וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים? אלא בגזל הגר הכתוב מדבר. הרי שגזל הגר ונשבע לו ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע באותו הגר וזקפו עליו במלוה ומת, זכה הלה במה שבידו, דברי רבי יוסי הגלילי. ר' עקיבא אומר אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו.

3. Mishnah Bava Kama 9:11 (110a)

הגזול את הגר ונשבע לו ומת [הגר], הרי זה משלם קרן וחומש לכהנים, ואשם למזבח... היה מעלה את הכסף ואת האשם ומת [הגנב], הכסף ינתן לבניו, והאשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה:

4. Talmud, Bava Kama 110a

אמר רבא: גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא, החזירוהו חצאין לא יצא. מאי טעמא? "אשם" קרייה רחמנא.

5. Rabbi Shlomo ibn Aderet (Rashba), Responsum 2:308

וכיון דנשבע וגזלה תחת ידו חייב להוציא מתחת ידו. אבל אם לא נשבע דברי הכל שהוא זוכה בגזלה שתחת ידו.

6. Rabbi Yosef Karo, Beit Yosef Choshen Mishpat 367

ומדנקט "ונשבע" משמע הא לא נשבע זכה מן ההפקר ואינו צריך להוציאו מידו. ואפשר שהוא הדין ללא נשבע, ו"נשבע" דקתני להודיעך כחו דרבי יוסי הגלילי:

Atonement or Restitution?

7. Talmud, Bava Kama 110b

אמר אביי: ש"מ כסף מכפר מחצה, דאי לא מכפר, הוה אמינא מהדר ליורשין. מ"ט? אדעתא דהכי לא יהב ליה.

8. Talmud, Bava Kama 110b

בעי רבא: כהנים בגזל הגר יורשין הוּו או מקבלי מתנות הוּו? ... ת"ש "עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו... וגזל הגר" וקא קרי מיהת 'מתנה', ש"מ מקבלי מתנות הוּו, ש"מ.

9. Rabbi Samson Raphael Hirsch, Commentary to Bamidbar 5:8

שכן בשבועתו לא רק כחש לאדם, אלא גם כחש לד'...

10. Rabbi Avraham Yeshayah Karelitz, Chazon Ish to Bava Kama 20:16

נראה דוקא אם נתאכלו המעות ביום, אבל אם האיר המזרח והמעות קיים זכו ביום. וכן הא דקאמר שם "החזירו להצאין לא יצא" הוא דוקא בנתאבלו המעות, אבל אם מחצה ראשונה קיימת הרי יש כאן עכשיו כל הגזילה.

11. Rabbi Simcha Elberg, Shalmei Simchah 1:54

מהגמרא משמע דמעשה החזרה, דהיינו הנתינה, הוי כפרה, וכסף דמכפר מחצה היינו מעשה הנתינה, כמו אשם...

12. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Shekalim 1:1

מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה... ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת.

13. Mishnah Bava Kama 9:9

הגזול את אביו ונשבע לו ומת, הרי זה משלם קרן וחומש ואשם לבניו או לאחיו.

14. Talmud, Bava Kama 109a

אמר רב יוסף: אפילו לארנקי של צדקה. אמר רב פפא, וצריך שיאמר זה גזל אבי.

What about today?

15. Rabbi Naftali Tzvi Yehudah Berlin, Haameik She'eilah Naso 119:2

רבינו ס"ל דנוהג כל האפשר גם בזה"ז, וע"כ מפרש רבינו סוגיא הנ"ל דכיון דמסיק הש"ס "כסף מכפר מחצה", הרי היא כפרה בפ"ע כמו קרן וחומש דאכילת תרומה בזרות, אלא בגזל לא נגמרה הכפרה עד שיביא אשם, אבל מכ"מ מכפר מחצה, וממילא נוהג אף בזה"ז...

16. Rabbi Menachem Meiri, Chibbur haTeshuvah pg. 207

בזמן הזה אני מסופק, שאין אצלנו עובדי עבודת המקדש כדי שיזכו במתנות כהנה... והנראה מתורת הדין שזכה המחזיק כענין כל נכסי הפקר, שכך היא שיטת הסוגיא בענין זה שכל זמן שאין לכהנים זכות בו שהוא זוכה בהם, כמו שבארנו בנשבע ומת הגר או בנשבע והודה וזקף במלוה ומת הגר, אלא שהוא צריך להוציא ולא לעכבה אצלו, כמו שבארנו שזה ממה שהקפידו בו בכל מי שזוכה בגזלה שבידו שיוציאנה לאיזו הוצאה ולא יעכבנה אצלו... כדי שלא להתמיד ולהטעימו מה שבא לידו באיסור. ומתקנתם ז"ל גם כן בזמן שנותנו לו או שפורע את חובו ממנה או שהוא מכניסה לתוך ארנקי של צדקה שהוא חייב להודיע למקבל מתנה או לבעל חובו או לגבאי שהוא גזל שכבר זכה בו ומוציאו מתחת ידו. ואע"פ שדיני סוגית התלמוד סובבים בכך, ראוי למי שגזל מי שהוא זוכה בגזלו, כענין גזלת הגר בזמן הזה כמו שבארנו, שלא לילך אחר הדין מכל וכל, אלא שיכניסם בתוך ארנקי של צדקה כמו שהורו...

17. Rabbi Yosef Karo, Shulchan Aruch Choshen Mishpat 367:6

הגזול את הגר ונשבע לו, ומת הגר בלא יורשים, אפילו הודה לגר וזקפו עליו במלוה, אף על פי שזכה בגזילה, חייב להוציאה מתחת ידו.

18. Rabbeinu Yaakov, Tur Choshen Mishpat 367

הגזול הגר ונשבע לו ומת אפילו זקפה עליו במלוה דהשתא הו"ל נכסי הגר וזכה במה שבידו אפ"ה צריך להוציא הגזילה מידו ליתנה לצדקה:

Parshat Naso?

19. Midrash, Bamidbar Rabbah 8:1

כשם שכתובה פרשה בתורה בין ישראל לחבירו אם מועל בו שהוא חייב קרבן שנאמר (ויקרא ה) נפש כי תחטא ומעלה וגו' כך הקדוש ברוך הוא כתב פרשה בתורה בין ישראל לגרים שאם גוזל אדם מישראל לגר דינו כגזול מישראל את מוצא בזה כתב חטא כי תחטא ובגזול הגר כתיב מכל חטאת האדם בזה כתיב ומעלה מעל בה' ובזה כתיב למעול מעל בה' בזה כתיב והיה כי יחטא ואשם ובגר כתיב ואשמה הנפש ההיא בזה כתיב ושלם אותו בראשו ובגר כתיב והשיב את אשמו בראשו בזה כתיב וחמישיתיו יוסף עליו ובגר כתיב חמישיתיו יוסף עליו בזה כתיב ואת אשמו יביא לה' ובגזול הגר כתיב מלבד איל הכפורים הא למדנו שהגרים עיקר הם כישראל הוי יחיו דגן ויפרחו

20. Rabbi Aharon Lichtenstein (adapted, <http://etzion.org.il/vbm/english/archive/sichot/bamidbar/35-63naso.htm>)

But why must the laws of *gezel ha-ger* appear in Parashat Naso? The underlying idea, the motto which appears again and again throughout the first two parashiot of the book of Bemidbar is "le-mishpechotam le-beit avotam" - "according to their families and by the house of their fathers." The beginning of the book of Bemidbar is filled with the idea of family and tribal roots. However, there is a psychological danger stemming from feelings of tribal rootedness and connection; it can lead to disregard and even hostility towards all outsiders, towards all those not belonging to the clan.

While Judaism sees the family and the nation as central to Jewish identity and consciousness, it is well aware of the danger to which these loyalties can lead when taken to an extreme. It is for this reason that we are commanded with regard to *gezel ha-ger* in the middle of Parashat Naso. It is precisely the *ger*, the foreigner, lacking the sense of familial, tribal and national roots, who is most vulnerable to the atmosphere pervading the beginning of Sefer Bemidbar. Therefore, the Torah commands us here to deal with the *ger* exactly as we would with our fellow Israelites.